

Звіт подібності

метадані

Назва організації

National Technical University of Ukraine Igor Sikorskyi Kyiv Politech Institute course papers

Заголовок

Стржельська курсова

Автор

Науковий керівник / Експерт

Стржельська І.Поличева Ю.В.

підрозділ

ФЛ, Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

10

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

10716

Кількість слів

82241

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	2
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	0
Парафрази (SmartMarks)	a	3

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	THE DIFFICULTIES OF RENDERING ALLITERATION, ASSONANCE, RHYTHM AND RHYME IN A TRANSLATION OF LITERARY WORKS 6/24/2022 Shymkent University (Deanery)	18 0.17 %

2	ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В АНГЛІЙСЬКИХ ТЕКСТАХ НОВИН ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ.docx 4/30/2023 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики)	14 0.13 %
3	Спічрайтинг у політичній комунікації 11/18/2024 State University of Trade and Economics (Кафедра іноземної філології та перекладу)	12 0.11 %

з домашньої бази даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

з програми обміну базами даних (0.41 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

1	THE DIFFICULTIES OF RENDERING ALLITERATION, ASSONANCE, RHYTHM AND RHYME IN A TRANSLATION OF LITERARY WORKS 6/24/2022 Shymkent University (Deanery)	18 (1) 0.17 %
2	ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В АНГЛІЙСЬКИХ ТЕКСТАХ НОВИН ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ.docx 4/30/2023 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики)	14 (1) 0.13 %
3	Спічрайтинг у політичній комунікації 11/18/2024 State University of Trade and Economics (Кафедра іноземної філології та перекладу)	12 (1) 0.11 %

з Інтернету ⓘ		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

1	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-1/	11 0.00 %
2	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-2/	11 0.00 %
3	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-3/	11 0.00 %
4	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-4/	11 0.00 %
5	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-5/	11 0.00 %
6	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-6/	11 0.00 %
7	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-7/	11 0.00 %
8	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-8/	11 0.00 %
9	https://www.englishcentral.com/learn/grammar/grammar-exercises/grammar-exercises-9/	11 0.00 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню засобів експресивності та особливостей їх перекладу українською мовою на прикладах виступів британських політиків. На початку дослідження розглянуто більш детально поняття “експресивність” та її засоби, а також проблеми перекладу. Потім ці теоретичні знання були застосовані у розгляді промов британських політиків.

Актуальність роботи полягає в тому, що у сучасному світі політична комунікація відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні громадської думки та реалізації міжнародної політики. Виступи політиків - це не лише інформаційні повідомлення, а й інструменти впливу, насичені експресивними засобами для досягнення комунікативної мети. Тому актуальність дослідження обумовлена також зростанням потреби в адекватному перекладі політичних промов, особливо в умовах глобалізації, інформаційної інтеграції та поглиблення міжнародних зв'язків. Перекладач має не лише передати зміст, а й зберегти експресивність, стиль, тональність оригіналу, що є складним лінгвістичним та культурним завданням.

Метою роботи є виявлення засобів експресивності в текстах британських політиків та визначення особливостей їх відтворення українською мовою.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення конкретних завдань:

1. визначити поняття “експресивність” та “емоційність”;
2. визначити які є засоби експресивності;
3. визначити які є перекладацькі стратегії;
4. визначити проблеми перекладу засобів експресивності;
5. викласти кількісний аналіз використання засобів експресивності;
6. охарактеризувати співвідношення кількості використаних перекладацьких стратегій при перекладі текстів британських політиків.

Об'єктом дослідження є засоби експресивності.

Предметом дослідження є засоби експресивності в текстах виступів британських політиків та особливості їх перекладу українською мовою.

Матеріалом дослідження слугували чотири тексти виступів Маргарет Тетчер, Вінстона Черчилля, Бориса Джонсона та Ріші Сунака. Загалом проаналізовано 52 засоби експресивності та 30 стратегій перекладу у різних контекстах та ситуаціях.

Методами дослідження цієї роботи є аналіз літератури, порівняльний аналіз, індукція, аналогія, синтез, розрахунки, узагальнення та дедукція.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що результати та висновки досліджуваної теми можуть поглибити знання у сфері перекладу.

Оскільки в цій роботі міститься аналіз використання засобів експресивності та стратегій їх перекладу, це може слугувати основою для підвищення якості перекладу політичних текстів з англійської на українську, зокрема у збереженні експресивного навантаження, стилістичних особливостей та комунікативного впливу оригіналу.

Структура та обсяг. Робота складається зі вступу, двох розділів (з висновками до них), висновків, списку використаних джерел (42 найменування) та двох додатків. Загальний обсяг роботи - 52 сторінки (обсяг основного тексту - 37 сторінок).

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ В ПУБЛІЧНОМУ МОВЛЕННІ

1.1 Визначення поняття експресивності та її засобів вираження у публічному мовленні

У сучасній лінгвістиці дедалі більше уваги приділяється дослідженню емоційної складової мовлення, що знаходить своє відображення у формуванні окремого напрямку - лінгвістики емоцій. Основним об'єктом цього наукового напрямку є експресивність - здатність мовних одиниць передавати не лише інформацію, а й емоційно-оцінні установки мовця, впливаючи на адресата.

Експресивність - це категорія, яка охоплює цілий спектр семантико-стилістичних характеристик мовної одиниці, що забезпечують передачу суб'єктивного ставлення мовця до змісту повідомлення чи до співрозмовника. Вона реалізується на всіх мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, синтаксичному, але найбільш потужно - на лексичному, де слова стають засобами прямої вербалізації почуттів, емоцій, естетичних та оцінних суджень.

Під експресивністю розуміють таку систему мовних засобів, яка дає змогу якнайвиразніше передати зміст і ставлення автора до нього, а внаслідок цього й підсилити вплив на емоційну, інтелектуальну й вольову сферу реципієнта [1].

Н. Бойко вважає, що експресивність - це семантико-стилістична суперкатегорія, яка виявляється в смисловій моделі слова через окремі складові, що входять до денотативного, конотативного або образного макрокомпонента і яку можна визначити й аналізувати тільки у зв'язку з ними [2, с. 30].

Одним із основних складників поняття експресивності є поняття емоційності. Але крім названого поняття, виокремлюють ще поняття емотивності. Емоційність - психологічна характеристика особистості, її стану, якостей та рівня її емоційної сфери. Емотивність - лінгвістична характеристика тексту (чи лексикону) як сукупності мовних одиниць, здатних викликати емоційний ефект, тобто викликати в реципієнта відповідні емоції [1].

Давайте більш детально розберемо поняття “емоційність”. Емоційність - це властивість, пов'язана з внутрішнім психоемоційним станом мовця. У лінгвістиці її розрізняють як психофізіологічну характеристику особистості. Зокрема, О. Приходченко зазначає, що «під емоційністю розуміється психологічна характеристика особистості, стан рівня розвитку її емоційної сфери» [5]. Іншими словами, емоційність - це здатність людини переживати й відчувати почуття (радість, гнів, сум, захоплення тощо), яка належить до суто психологічного рівня. На рівні мовлення емоційність проявляється як емоційне забарвлення висловлювання, але сама по собі вона не є мовною категорією.

За переконанням В. Шаховського, «на мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тому емоційність - це психологічна категорія, а емотивність - мовна» [1]. Таким чином, емоційність демонструє стан мовця (вираження його почуттів), проте безпосередньо не є властивістю мовних засобів. При цьому емоційне забарвлення вислову може створюватися різними стилістичними та фігуральними засобами: наприклад, тональними інтонаціями (радісно, сумно), лексикою з сенсом переживань («радість», «жаль», «образ») тощо.

Щодо емотивності, то вона у лінгвістиці трактується як мовна категорія, що передає емоційний вимір тексту. На відміну від емоційності, яка є психологічною, емотивність - це лінгвістична властивість: «емотивність трактується як лінгвістична характеристика слова, речення, що здатна спричинити емоціогенний ефект, викликати у мовної особистості відповідні емоції» [5]. Іншими словами, емотивний компонент мовлення - це те, що дозволяє читачеві чи слухачеві відчути емоції, змодельовані текстом.

Емотивність виявляється через мовні засоби з виразним емоційно-оцінним відтінком. Наприклад, емоційно забарвлена лексика (слова на кшталт «жахливо», «класно», «страшенно»), риторичні питання («Хіба це не диво?») чи парцельовані конструкції («Вона сумна. Одна!») мають високу емотивну насиченість [6]. Ці одиниці виконують афективну функцію - власне виражають почуття мовця [1]. Зокрема, В. Шаховський

підкреслює, що риторичні запитання та інші емотивні структури «реалізують основну функцію... впливу на масову свідомість» [6]. Тепер розглянемо відмінності між поняттями «експресивність» та «емоційність». Вони тісно пов'язані, але відрізняються за природою й функцією. З одного боку, вираження власних емоцій у мові майже завжди здійснюється експресивно, оскільки приносить у текст додатковий виразний відтінок. З іншого боку, емоційність стосується внутрішнього стану мовця, тоді як експресивність - інтенсифікації мовлення. Як наголошує В. Шаховський, «елементи експресивності» у мові пов'язані із самовираженням намірів і оцінок, тоді як емоційність - із передачею безпосередніх переживань [1].

З позиції семантики, експресивність виступає ширшим поняттям: це будь-яке надбудовне значення чи засіб, що підсилює зміст, акцентує окремі змісти (наприклад, образність, оцінність тощо) [7]. Емоційність же - це лише одна сторона такого забарвлення, власне пов'язана з емоціями. Як підсумовує Є. Чайковська, «поняття експресивності є ширшим за емоційність, ... поняття емотивності є змістовнішим за експресію», тобто експресивність включає не лише емоційність, а й інші ефекти, а емотивність охоплює весь комплекс емоційної сторони повідомлення.

Функціонально ж експресивність частіше має прагматичну мету - підсилити вплив на адресата (наприклад, посилити переконання, викликати співчуття) [7]. Емоційність і емотивність більш властиві художньому і публіцистичному стилям, де важлива суб'єктивна оцінка.

Таким чином, всі три категорії: експресивність, емоційність і емотивність - взаємодіють, формуючи стилістичний лад тексту. Експресивність забезпечує інтенсифікацію змісту, емоційність - внутрішній психоемоційний контекст, а емотивність - лінгвістичне втілення цих почуттів. Разом вони надають мовленню образності, переконливості й здатності збуджувати у адресата емоційний відгук [6].

Перейдімо до класифікації засобів експресивності, оскільки науковці пропонують різні способи їх розгляду:

1. Лінгвістичний підхід. Він класифікує їх за рівнями мови (фонетичний, морфологічний, лексичний тощо). Кожен рівень мови має свої внутрішні механізми вираження експресивності.

2. Стилістичний підхід. Він виділяє внутрішньомовні (інгерентні) та зовнішні (адгерентні) засоби експресивності. Інгерентні - це насамперед емоційно насичені слова та фразеологізми, що мають експресивне значення самі по собі, а адгерентні - стилістичні прийоми (інверсія, повтор, метафори тощо), які набувають сили в контексті висловлювання. Так, за дослідженням Галаур, адгерентні експресивні засоби (стилістичні фігури й прийоми) активно регулюють сприйняття тексту, взаємодіючи з читачем [37].

3. Риторичний підхід. Він аналізує експресивні засоби як частину ораторського мистецтва. У риторичній традиції засоби виразності поділяються на дві групи: тропи (творчі переноси значення - метафора, метонімія, гіпербола тощо) і фігури (естетичні фігури - інверсія, анафора, паралелізм, риторичні запитання тощо) [1]. Обидві групи виконують задачі прикрасення мовлення та посилення його аргументації та емоційної сили.

4. Прагматичний і когнітивний підходи. Вони звертають увагу на роль контексту та внутрішнього стану учасників комунікації. Тут виділяють, наприклад, соціально або психологічно мотивовані засоби, що залежать від ситуації чи мовної особистості.

Розглянемо які є засоби експресивності. Одним з них є лексичні засоби, які передбачають вибір слів і словотворчі процеси, які несуть емоційну або оцінну силу. Наприклад, мовці вибирають емоційну лексику (таку як «трагічно», «гірко», «дивно») та епітети, які позначають сильні почуття. Вони можуть використовувати підсилювачі (наприклад, «дуже», «надзвичайно», «абсолютно») або апроксиматори («зовсім», «майже»), щоб підсилити значення. Лексичними засобами виразності є й образні терміни, як-от метафори та ідіоми (наприклад, «шквал оплесків»).

Педагогічне дослідження зазначає, що лексична експресивність часто залежить від «сильніших слів» (семантично інтенсивних синонімів) і навіть лексичного повторення для наголосу [6]. Наприклад, учитель-оратор може використати розмовний інтенсифікатор (наприклад, «справді»), щоб зацікавити слухачів.

Синтаксичні засоби стосуються структури речень і розташування фраз для додання акценту або емоції. Одним із ключових засобів є паралелізм, повторення граматичних структур (наприклад, «Ми будемо битися на пляжах... ми будемо битися на майданчиках для приземлення... ми будемо битися в полях...») для створення ритму та інтенсивності [1]. Інверсії та навмисні зміни порядку слів (розміщення слова на початку або в кінці речення) можуть привернути увагу до поняття. Використання неповних речень або еліпсису також створює драматичний ефект. Окличні та наказові речення (наприклад, «Як це може бути?», «Ніколи не здавайтесь!») є синтаксичними засобами прояву емоцій. Навіть риторичні запитання (питання, поставлені для ефекту, а не відповіді) підпадають під синтаксис. Наприклад, одне дослідження зазначає, що експресивне мовлення часто містить вигук, інверсію, анафору та риторичні запитання як синтаксичні засоби [7].

До стилістичних засобів належать фігури мови та вибір реєстру (рівень офіційності, тон). Фігури мови (метафора, порівняння, гіпербола, персоніфікація, іронія, тощо) додають образності та глибини. Наприклад, такі метафори, як «залізна завіса», яскраво передають абстрактні ідеї.

Так само збагачують виразність гіперболи (перебільшення), літоти (применшення), аналогії. Іронія та гра слів також зараховуються до стилістичних засобів. Реєстр (формальний чи неформальний, розмовний чи піднесений) впливає на експресивність: перехід до більш розмовного стилю може створити близькість чи сарказм, тоді як формальний чи поетичний реєстр може надати серйозності. Загалом, будь-який не нейтральний стиль здатний посилити виразність. За словами одного вченого, експресивність пов'язана з додатковими семантичними конотаціями, які посилюють висловлювання [6]. На практиці оратор може переходити від простого мовлення до яскравих образів або гри слів, щоб зацікавити слухачів.

Фонетичні засоби включають звук і просодію в усній мові. Виразність тут залежить від інтонації, наголосу та ритму, якості голосу. Наприклад, підвищення тональності ключових слів, розтягування складів або використання тону, що знижується проти підвищення, - все це може передати емоції. Стратегічні паузи та зміни темпу мовлення також додають акценту. Алітерація (повторення приголосних звуків) і звуконаслідувальні слова додають звучності, емоційності. Так само немовні паралінгвістичні ознаки - гучність, тембр і жести - доповнюють фонетичні засоби.

Підсумовуючи, спосіб вимови слів (а не тільки те, які саме слова) може значно посилити виразність, сигналізуючи про хвилювання, щирість, терміновість чи інше ставлення [1].

Нижче наведено (табл. 1.1), яка узагальнює та показує які засоби експресивності є на різних рівнях мови.

Таблиця 1.1

Засоби експресивності

Рівень мови Засіб експресивності Приклад

Лексичний Епітет гірке розчарування, дивне мовчання

 Підсилювачі дуже, абсолютно

 Апроксиматори майже, зовсім

 Інтенсивні синоніми «жахливий» замість «поганий»

 Лексичне повторення Це був страх. Страх, що паралізував

 Інтенсифікатори справді, чесно кажучи

Синтаксичний Інверсія Великим був той день!

 Еліпсис Я - до праці, він - до бою

Наказові речення Ніколи не здавайся!

Риторичні запитання Хіба ми не прагнемо свободи?

Анафора Це - наша сила. Це - наша надія. Це - наше майбутнє

Стилістичний Метафора залізна завіса

Порівняння мов буря

Гіпербола чекали цілу вічність

Вибір реєстру розмовний стиль - «та ну, серйозно?»; піднесений стиль - «о, вельмишановна аудиторіє»

Фонетичний Інтонція підвищення тону на слові «ніколи» в «Ніколи не здавайся!»

Алітерація Світла сила слова

Звуконаслідування дзень, шурхіт

Якщо говорити про функції засобів експресивності, то вони виконують кілька важливих, а саме:

1. Емоційна функція: передають та викликають почуття у мовця, розкривають емоційне ставлення до повідомлення або адресата. Вони допомагають висловлювати радість, сум, здивування, гнів та інші емоції.

2. Комунікативна функція: посилюють вплив мовлення на слухача. Завдяки вживанню експресивної лексики та стилістичних прийомів мовлення стає більш виразним і переконливим. Саме експресивність «підсилює дію на інтелектуальну, емоційну і вольову сфери» реципієнта [1].

3. Стилістична функція: підкреслюють індивідуальний стиль мовця. Використання унікальних тропів, фразеологізмів чи фонетичних ефектів робить мову запам'ятовуваною, відображає характер і світобачення автора. Експресивність надає мовленню стилістичної маркованості - робить його неординарним і впізнаваним [29].

4. Зосереджувальна функція: привертають увагу адресата, акцентують ключові моменти висловлювання. Завдяки екстраординарності словосполучень чи синтаксичних конструкцій слухач активніше обробляє інформацію. Як зазначають дослідники, через експресивні засоби мовлення посилюється пильність і емоційна напруга слухача [29].

У публічному мовленні оратори покладаються на стилістичні прийоми, щоб зробити своє повідомлення яскравим і переконливим. Для посилення експресивності в ораторському мистецтві часто використовуються кілька характерних засобів. Наприклад, риторичне запитання, яке ставиться не для отримання інформації, а для того, щоб зацікавити аудиторію та підкреслити тезу. Ставлячи запитання, відповідь на яке є очевидною або мається на увазі, оратор залучає слухачів у розмову та може підкреслити контраст чи іронію. Ефект часто полягає в тому, щоб спонукати аудиторію до роздумів і підкреслити актуальну проблему. Наприклад, у своїй промові «I Have a Dream» Мартін Лютер Кінг молодший запитав: «Коли ти будеш задоволений?», одразу ж відповідаючи на нього сам: «Ми ніколи не можемо бути задоволені...» [35]. Це риторичне запитання втілює в собі розчарування слухачів і емоційно прив'язує аудиторію до відповіді оратора. Риторичні запитання також допомагають підвищити темп виступу та розірвати риторичні шаблони, роблячи висловлювання більш динамічним (наприклад, «Це та Америка, яку ми хочемо?»). Метафори та інші образні фігури висловлюють ідеї шляхом прямого порівняння, викликаючи яскраві чуттєві чи концептуальні асоціації. Вони роблять абстрактні чи складні поняття конкретними та емоційно резонансними. У публічних виступах ефективні метафори можуть стати знаками. Метафора Черчилля про «iron curtain» - «**From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic, an iron curtain has descended across the continent**» - яскраво передала поділ Європи після Другої світової війни [28]. Такі метафори вміщують образи чи ідеали, що запам'ятовуються, і вони підключаються до спільних культурних послань, щоб викликати емоції.

Гра слів включає антитезу, паралелізм та інші розумні лінгвістичні конструкції, які додають дотепності або акценту. Хоча іронія чи каламбур менш поширені в серйозному ораторському мистецтві, досвідчені оратори часто використовують антитезу (зіставляючи контрастні ідеї в паралельній формі) для ефекту, що запам'ятовується. Класичним прикладом є фраза Джона Ф. Кеннеді: «Не питаєте, що ваша країна може зробити для вас - запитуйте, що ви можете зробити для своєї країни» [38].

Анафора - це навмисне повторення слова або фрази на початку послідовних пунктів або речень. Це створює ритмічний малюнок і підсилює емоційну привабливість. Вона підсилює ключові ідеї, повторюючи їх, роблячи повідомлення більш запам'ятовуваним. Наприклад, у відомій промові Вінстона Черчилля про Другу світову війну повторюється «Ми будемо боротися...» на початку кількох рядків: «**Ми будемо боротися на пляжах... ми будемо боротися на посадках... ми будемо боротися в полях...**» [27]. Кумулятивний ефект посилює рішучість і непокору.

1.2 Особливості перекладу експресивних засобів

У сучасній лінгвістиці та перекладознавстві перекладацькі стратегії розглядаються як важливий інструмент для забезпечення адекватності, еквівалентності та ефективності міжмовної комунікації. Перекладачі стикаються з широким спектром проблем: від мовних до культурних бар'єрів, що вимагає системного підходу до вибору перекладацьких рішень.

Перекладацька стратегія - це свідомий, цілеспрямований план дій перекладача, спрямований на досягнення максимально можливої відповідності між текстом оригіналу та перекладом. Це загальна концепція або принцип, за яким перекладач орієнтується в процесі роботи з текстом, і який передбачає використання конкретних технік, процедур та прийомів.

Функції перекладацьких стратегій - це ті ролі, які вони відіграють у процесі перекладу для досягнення адекватності, точності та зрозумілості перекладеного тексту. Розглянемо основні функції перекладацьких стратегій:

1. Комунікативна функція.

Перекладацькі стратегії допомагають зберегти основний зміст і комунікативне призначення оригіналу в перекладі, адаптуючи його до мовної та культурної специфіки цільової аудиторії.

2. Компенсаторна функція.

У випадках, коли пряма передача неможлива (через відсутність еквівалентів, культурні відмінності, тощо), стратегії допомагають компенсувати втрати змісту або емоцій за допомогою інших засобів.

3. Когнітивна функція.

Використання стратегій забезпечує ефективну обробку інформації перекладачем: аналіз, інтерпретацію та прийняття рішень під час перекладу.

4. Нормативна функція.

Стратегії дозволяють перекладачу дотримуватися мовних, стилістичних та жанрових норм цільової мови, а також вимог до конкретного типу тексту.

5. Оптимізує функція.

Застосування стратегій дає змогу раціоналізувати процес перекладу, зменшити час на прийняття рішень, уникнути помилок та досягти кращої

якості перекладу.

6. Естетична функція.

Стратегії допомагають зберегти стилістичну і художню цінність тексту (особливо в художньому перекладі), передаючи образність, ритм, гру. А тепер розглянемо види перекладацьких стратегій. Перший це дослівний переклад, який передбачає максимально точне відтворення слів і граматичних структур оригінального тексту в мові перекладу. Такий підхід передбачає буквальне перенесення кожного елементу речення, з намаганням зберегти структуру та порядок слів оригінального тексту. Його головною метою є забезпечення формальної еквівалентності, тобто відповідності слів, фраз і синтаксичних конструкцій у перекладі їхнім безпосереднім аналогам в оригіналі.

Цей метод найчастіше використовується при перекладі технічної документації, наукових статей, юридичних текстів, інструкцій, нормативно-правових актів, де від перекладача вимагається не стилістична краса, а точність, чіткість і однозначність. Такі тексти часто мають стандартизовану структуру, і будь-яке відхилення від неї може спричинити непорозуміння, юридичні наслідки або навіть небезпеку (наприклад, у випадку інструкцій до медичних препаратів чи техніки).

Однак у більшості випадків дослівний переклад є непридатним для художніх текстів або побутових розмов. Буквальний переклад ідіом, фразеологізмів або культурно специфічних елементів може створити комічний або абсурдний ефект. Наприклад, англійський вислів "It's raining cats and dogs" у дослівному перекладі як "Йде дощ із котів і собак" не має жодного сенсу в українській мові. Він потребує адаптації до прийнятого вираження, наприклад, "Ллє як з відра".

Ще однією проблемою такого підходу є граматична неприродність. Оскільки структура речення в різних мовах значно відрізняється, дослівне відтворення може порушити синтаксичні норми мови перекладу. Такі речення часто звучать штучно, незграбно або навіть смішно, що негативно впливає на сприйняття тексту.

Попри ці недоліки, дослівний переклад є важливою опорою у роботі перекладача. Він може бути першим етапом у створенні чернетки перекладу, яка згодом редагується відповідно до контексту, жанру та цільової аудиторії. Також ця стратегія може слугувати допоміжним інструментом для аналізу тексту - зокрема у навчальних цілях, коли студенти вивчають структуру речень іноземною мовою.

Таким чином, дослівний переклад - це корисна, хоча й обмежена стратегія. Його застосування виправдане в тих сферах, де пріоритетом є точність, а не художня виразність чи комунікативний ефект. Водночас перекладач має бути дуже уважним, щоб уникнути автоматизму й не застосовувати цей підхід там, де потрібне глибше осмислення тексту.

Адаптація - це стратегія, яка передбачає значну зміну оригінального тексту з метою його максимальної відповідності культурним, соціальним чи навіть психологічним реаліям цільової аудиторії. Вона часто використовується тоді, коли прямий переклад або дослівне відтворення не дають бажаного ефекту або взагалі стають незрозумілими чи неприязними для читача в іншій культурі. Адаптація дозволяє створити переклад, який буде сприйматися читачем як рідний текст, навіть якщо певні елементи оригіналу були змінені чи відсутні.

Завдяки цій стратегії, перекладач може адаптувати такі культурні елементи, як ідіоми, місцеві реалії, жаргон, імена персонажів, історичні події чи навіть соціальні стосунки, які не мають прямого аналога в іншій культурі. Наприклад, у перекладі дитячих книг або коміксів часто доводиться змінювати імена персонажів на місцеві, щоб зробити їх ближчими та зрозумілишими для дітей певної країни.

Цей метод широко застосовується в кінематографі при перекладі фільмів чи серіалів, коли певні культурні чи мовні елементи не можуть бути перенесені без втрати сенсу або емоційного впливу. Наприклад, гумор у фільмах часто потребує адаптації: жарти, що зрозумілі носіям однієї мови, можуть бути абсолютно незрозумілі чи навіть образливі для носіїв іншої мови. Тому перекладач може замінити культурні відсилки на такі, які будуть зрозумілі в контексті нової культури.

Однак адаптація - це не завжди безпечний підхід. Порушення балансу між оригінальним і перекладеним текстом може призвести до значної втрати змісту або навіть спотворення ідей, особливо якщо адаптація застосовується занадто вільно. Важливо, щоб перекладач зберігав основні смислові елементи оригіналу, навіть якщо доводиться змінювати культурні та соціальні реалії. Окрім того, адаптація вимагає великих знань не лише мовних, а й культурних особливостей обох мовних спільнот, адже перекладач мусить глибоко розуміти, що є прийнятним, а що може бути сприйняте як образливе або дивне.

Компенсація в перекладі - це стратегія, яка полягає у перенесенні значення або стилістичного ефекту з одного місця оригінального тексту в інше, коли його неможливо або важко передати дослівно через обмеження цільової мови. Це відбувається, коли переклад не може зберегти певний елемент оригіналу, наприклад, через різницю в структурі мови, відсутність точного еквівалента або обмеження в кількості символів, і тоді цей елемент "компенсується" шляхом зміщення акценту або введення іншої мовної одиниці в іншому місці тексту.

Основна мета компенсації - зберегти загальний ефект і смислову точність оригіналу, навіть якщо певні елементи тексту не можна передати без змін. Компенсація дозволяє перекладачеві адаптувати матеріал, зберігаючи його емоційний, інтелектуальний чи стильовий вплив на читача цільової мови. Цей метод часто застосовується у складних випадках, коли дослівний переклад не передає потрібний сенс або художній ефект. Одним з класичних прикладів компенсації є переклад поезії. У поезії мова часто буває багатозначною і багатою на алегорії, метафори, рими та ритм, які дуже складно передати іншою мовою. В цьому випадку перекладач може використовувати компенсацію, щоб передати смислове навантаження та емоційний заряд оригіналу через інші фігури мови, риму або звукові ефекти.

Іншим прикладом компенсації є ситуація, коли в оригіналі використовується певний культурний контекст, який важко або неможливо точно перенести в цільову мову. В таких випадках перекладач може замінити конкретні елементи, як-от назви місць, історичні події чи соціальні реалії, на такі, що близькі або знайомі для читача іншої культури. Наприклад, у перекладі літературного твору, де оригінальна мова згадує якісь специфічні національні традиції, ці елементи можуть бути компенсовані через аналогії або заміну на інші культурні контексти, що мають схоже емоційне значення.

Крім того, компенсація може стосуватися не лише змісту, а й емоційної складової мови. Наприклад, якщо оригінал викликає певну емоційну реакцію завдяки специфічному вибору слів, перекладач може вибрати інші слова, які викликають схожу реакцію у цільової аудиторії, навіть якщо вони не є прямими синонімами оригінальних слів.

У деяких випадках компенсація може бути застосована в рамках обмежень формату, таких як переклад реклами, де вичерпність або точність фрази може бути необхідна для швидкого сприйняття повідомлення. Наприклад, у рекламі, де використовується слоган або коротка фраза, перекладач може компенсувати деякі елементи, аби зробити фразу більш привабливою для місцевого ринку, зберігаючи при цьому основну ідею.

Однак компенсація потребує великої обережності, оскільки неправильне або надмірне застосування цієї стратегії може призвести до спотворення змісту або навіть до втрати суті оригіналу. Надмірне введення нових елементів, які не є прямими відповідниками оригіналу, може зробити переклад занадто віддаленим від початкового тексту. Перекладач повинен чітко усвідомлювати, коли і де використання компенсації є доцільним, а коли краще застосувати інші стратегії, такі як адаптація чи калькування.

Модуляція в перекладі - це стратегія, яка полягає в зміні перспективи або точки зору при перекладі, що дозволяє зберегти точність і сенс

оригінального тексту, але передати його через інший лексичний або граматичний кут зору. Іншими словами, модуляція передбачає зміну способу вираження того ж самого значення, зберігаючи при цьому точність інформації. Ця стратегія особливо корисна в тих випадках, коли дослівний переклад не зовсім відповідає мовним традиціям цільової мови або коли вимагається зберегти природність і зрозумілість тексту для цільової аудиторії.

Модуляція застосовується для того, щоб уникнути надмірної буквальності та забезпечити тексту більшу плавність і легкість сприйняття. Вона включає в себе зміну структурних елементів речення, таких як порядок слів, зміна дієслівних форм, а також можливу зміну ролі певних лексичних одиниць. Цей метод дозволяє створити текст, який звучить природно і логічно на цільовій мові, при цьому зберігаючи точність і смислову цілісність оригіналу.

Одним із класичних прикладів модуляції є зміна активної конструкції на пасивну або навпаки. У деяких мовах, як, наприклад, в англійській, можна зручно використовувати активні конструкції, тоді як у інших, як, скажімо, в українській, пасивні конструкції можуть звучати більш природно в певних контекстах. Наприклад, англійське "He broke the window" може бути перекладено як "Вікно було розбите ним", де модуляція дозволяє перенести акцент з агента (особи, що виконує дію) на об'єкт дії (вікно). У цьому випадку зміна конструкції дозволяє зробити переклад більш відповідним до граматичних традицій цільової мови.

Іншим прикладом модуляції є зміна зворотних виразів або формулювань. У деяких мовах прямий вираз може бути незвичним, тому модуляція дозволяє вибрати іншу, більш природну форму. Наприклад, в англійській мові вираз "to make a decision" в перекладі на українську може бути переданий як "прийняти рішення", де збережено смислове навантаження, але змінено конструкцію для більш природного звучання.

Ще одним прикладом модуляції є зміна тональності виразу, наприклад, коли пряме питання або наказ у вихідному тексті потребує пом'якшення або адаптації для того, щоб він відповідав культурним або мовним нормам цільової аудиторії. У деяких мовах імперативні форми можуть бути занадто категоричними або грубими, тому для досягнення більш ввічливого або м'якшого тону перекладач може змінити конструкцію, застосувавши умовний спосіб або іншу форму.

Модуляція також може бути корисною при перекладі метафор або ідіом. Іноді ідіома, яка є поширеною в одній мові, не має прямого аналогу в іншій, або вона може мати зовсім інше значення, що створює труднощі для перекладу. Наприклад, англійське "to break the ice" (розтопити лід) може бути перекладене не дослівно, а через іншу, подібну за змістом метафору, яка краще підходить для цільової мови, як-от "порушити тишу". Це дозволяє зберегти метафоричний зміст, але адаптувати його для кращого сприйняття аудиторією іншої культури.

З іншого боку, модуляція має свої недоліки, оскільки її надмірне використання може призвести до втрати точності або навіть до спотворення значення оригіналу. Це особливо важливо в технічних, наукових або юридичних перекладах, де точність і ясність є критичними. Перекладач повинен бути обережним і не застосовувати модуляцію в тих випадках, коли зміна структури або змісту може порушити первісний смисловий контекст або викликати непорозуміння.

Вибір стратегії перекладу залежить від низки різноманітних факторів, які включають не тільки особливості мов, але й специфіку тексту, мету перекладу, культурні контексти та навіть соціальні аспекти. Кожен з цих факторів впливає на те, яку стратегію перекладач обере для досягнення найкращого результату. Розглянемо основні з них:

1. Тип і жанр тексту. Це один із головних факторів, який визначає вибір стратегії перекладу. Літературні, наукові, технічні, юридичні, художні чи публіцистичні тексти вимагають різних підходів. Наприклад, переклад літературного твору, особливо поезії, вимагає великої уваги до емоційної складової, метафор та ритму, тому в такому випадку перекладач може застосовувати стратегії, як-от адаптація або компенсація, щоб зберегти атмосферу оригіналу. Натомість у технічних чи наукових текстах важливі точність і ясність, тому тут більш доречними будуть стратегії, які зберігають точність термінів, такі як калькування чи дослівний переклад.

2. Цільова аудиторія. Цільова аудиторія відіграє важливу роль у визначенні вибору стратегії. При перекладі літератури для дорослої аудиторії перекладач може більше уваги приділяти збереженню оригінального стилю, у той час як переклад для молодшої або спеціалізованої аудиторії (наприклад, дитячі книги або медичні тексти) вимагає особливої уваги до зрозумілості та доступності мови.

3. Мовні і культурні відмінності. Кожна мова має свої особливості у граматиці, лексиці, стилістиці та культурних реаліях. Наприклад, існують вирази, які є абсолютно звичними в одній мові, але можуть бути незрозумілими або неприязними для носіїв іншої мови. У таких випадках перекладач може застосовувати стратегію адаптації, щоб привести текст до більш зрозумілої та прийнятної форми для цільової аудиторії.

4. Мета перекладу. Мета перекладу визначає, які аспекти тексту будуть акцентовані під час роботи над перекладом. Якщо основною метою є точне передавання інформації, наприклад, при перекладі юридичних документів або наукових статей, перекладач обиратиме стратегії, які зберігають точність та ясність, такі як калькування або дослівний переклад. В такому випадку важливі чіткість і відсутність двозначностей.

Якщо ж метою є передача емоційного ефекту, атмосферу або художньої цінності тексту (як у перекладі літературних творів), то перекладач може вибрати стратегії, які дозволяють вільніше опрацьовувати текст, такі як компенсація, адаптація чи модуляція. У таких випадках важливо зберегти не тільки зміст, а й стиль, ритм та емоційне забарвлення оригіналу.

Переклад засобів експресивності, таких як емоційно забарвлені лексичні одиниці, фразеологізми, метафори, ідіоми та інші вирази, що передають емоційний або стилістичний відтінок, є однією з найбільш складних і відповідальних задач у перекладі. Засоби експресивності надають тексту глибину, атмосферу, виразність, яка може змінюватися або навіть втрачатися в процесі перекладу, залежно від того, яку перекладач обирає стратегію.

Одна з найпоширеніших проблем при перекладі експресивних засобів - це відсутність прямого аналогу в цільовій мові. Багато виразів, зокрема фразеологізмів, ідіом, метафор, мають глибоке коріння в культурі та історії певної мови. Тому намагання перекласти їх дослівно може призвести до втрати сенсу, а інколи - до абсурду. Наприклад, англійське вираження "kick the bucket" (перевести як "вдарити відро") в буквальному перекладі є абсурдним для носіїв іншої мови, адже вони не розумітимуть його як ідіому, що означає "померти".

Іншою причиною є культурні відмінності та соціальний контекст. Експресивні засоби часто мають особливий культурний контекст, який може бути незрозумілим для носіїв іншої мови. Кожна культура має свої унікальні традиції, уявлення, жаргон і способи вираження емоцій, що сильно впливає на формулювання експресивних виразів. Тому перекладач має бути уважним до культурних відмінностей і зважати на те, як певні вирази можуть сприйматися в іншій мовній реальності.

Також ідіоми й фразеологізми є одними з найбільш складних засобів експресивності, оскільки їх значення не можна вивести з простого комбінування значень окремих слів. Кожна мова має свої специфічні фразеологізми, які можуть не мати жодних відповідників в іншій мові.

Перекладач змушений обирати між дослівним перекладом (що часто буде незрозумілим або навіть комічним для аудиторії) і адаптацією, що вимагає від нього неабиякої креативності.

Ще однією проблемою є передача емоційного фону та інтенсивності експресивних виразів. У кожній мові є різні ступені виразності емоцій, і те, що в одній мові є сильним емоційним виразом, в іншій може бути стандартним чи навіть холодним.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У сучасній лінгвістиці експресивність, емоційність та емотивність постають як взаємопов'язані, але різнорівневі категорії, що забезпечують емоційне та оцінне забарвлення мовлення. Експресивність охоплює ширший спектр мовних засобів, спрямованих на посилення впливу висловлювання, тоді як емоційність відображає внутрішній психоемоційний стан мовця, а емотивність є лінгвістичним засобом вираження цього стану у мовленні. Кожна з цих категорій виконує важливі функції - емоційну, комунікативну, стилістичну та зосереджувальну, що сприяє створенню виразного, переконливого і впливового тексту. Систематизація засобів експресивності за різними підходами (лінгвістичним, стилістичним, риторичним, когнітивно-прагматичним) дозволяє глибше зрозуміти механізми їх дії та ефективно застосовувати їх у публічному мовленні, художньому і публіцистичному стилях.

Перекладацькі стратегії відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної міжмовної комунікації, дозволяючи перекладачеві адаптувати текст до лінгвістичних і культурних особливостей цільової аудиторії. У сучасному перекладознавстві вони розглядаються як гнучкі інструменти, які забезпечують не лише точність, а й природність, емоційність та естетичну виразність перекладу. Дослівний переклад, адаптація, компенсація і модуляція - це лише окремі приклади стратегій, кожна з яких має свої переваги, обмеження та сферу застосування. Успішний переклад передбачає вміння перекладача обирати відповідну стратегію або поєднувати кілька, залежно від мети, жанру, контексту й очікувань цільової аудиторії.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСИВНОСТІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В ТЕКСТАХ ВИСТУПІВ БРИТАНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

2.1 Розгляд засобів експресивності та їх перекладу українською мовою в текстах виступів Маргарет Тетчер та Вінстона Черчилля
Маргарет Тетчер - перша жінка-прем'єр-міністерка Великої Британії (1979-1990), лідерка Консервативної партії. Її прозвали «залізною леді» за жорсткий політичний стиль. Вона провела радикальні економічні реформи: обмежила вплив профспілок, приватизувала державні компанії, знизила податки та боролася з інфляцією. У зовнішній політиці прославилася перемогою у Фолклендській війні з Аргентиною. Її політика викликала як захоплення, так і гостру критику, але вона залишила яскравий слід в історії XX століття [15].

На прикладі її промови «Леді не розвертається» (Додаток А), ми проаналізуємо які засоби експресивності застосовувалися та які перекладацькі стратегії було використано. У цьому виступі Тетчер рішуче відкидає заклики до зміни економічного курсу, підкреслюючи свою непохитність у впровадженні реформ.

Початок промови Маргарет Тетчер вирізняється щирістю, гумором і структурною виразністю, що підкреслює її особистісний стиль лідерки. Уже в першому абзаці вона звертається до слухачів із теплою і водночас іронічною нотою:

“Most of my Cabinet colleagues have started their speeches of reply by paying very well deserved tributes to their junior Ministers. At Number 10 I have no junior Ministers. There is just Denis and me, and I could not do without him” [39].

У цьому фрагменті використовуються інтенсивні синоніми («very well deserved tributes»), які підкреслюють щирість похвали. У перекладі маємо: «Більшість моїх колег по Кабінету розпочали свої виступи, віддаючи належну шану своїм молодшим міністрам» (Додаток А).

Тут «very well deserved» передано нейтральнішим «належну шану», що знижує експресивність оригіналу. Перекладач застосував модуляцію, передаючи зміст без емоційного підсилення. Це можна вважати частково невдалим рішенням, адже зник елемент посиленої оцінки.

“There is just Denis and me, and I could not do without him” [39].

Речення містить лексичне повторення («just Denis and me»), і повторення «I could not do without him» посилює значущість його ролі) та підсилювач «just», що акцентує на обмеженому колі довіри. Український варіант:

«Є лише Дені і я, і я не змогла б без нього обійтися» (Додаток А).

Тут збережено повтор і «лише» - адекватна передача, використано дослівний переклад із частковою компенсацією.

“I am, however, very fortunate in having a marvelous deputy who is wonderful in all places at all times in all things, Willie Whitelaw” [39].

Це речення багате на епітети («marvelous deputy», «wonderful»), градацію («in all places at all times in all things») та лексичне повторення («all»). Така гіперболізація створює образ ідеального заступника. У перекладі:

«...чудового заступника, який незмінно виявляє себе блискуче за будь-яких обставин - Віллі Вайтлоу» (Додаток А).

Тут «marvelous» передано як «чудового», «wonderful» - як «блискуче», а градація «в усіх місцях, у всі часи, в усі речах» спрощена до «за будь-яких обставин». Перекладач застосував адаптацію, зберігаючи зміст, але втрачаючи ритміку й риторичну напругу. Вважаємо це частково вдалим рішенням - збережено позитивну конотацію, але втрачено структурну експресивність (анафора «in all...» зникла).

“And we actually like one another” [39].

- використано підсилювач «actually» і розмовний стиль. Це створює ефект неочікуваної щирості й близькості. У перекладі:

«І, насправді, ми ще й добре ставимось одне до одного» (Додаток А).

Тут збережено і інтонаційний підсилювач («насправді»), і адаптовано ідіоматичну конструкцію, тому цей фрагмент можна вважати вдалим прикладом компенсації.

“I am extraordinarily patient, provided I get my own way in the end” [39].

Це речення побудоване на парадоксі: «надзвичайна терплячість» поєднана з егоцентричним умовним уточненням, яке нівелює попередню якість. Такий контраст створює іронічний ефект. У перекладі:

«Я надзвичайно терпляча, звісно, якщо врешті буде так, як я хочу» (Додаток А).

Тут перекладач зберігає як лексичну структуру, так і іронію, передаючи «extraordinarily patient» як «надзвичайно терпляча», а «provided I get my own way» - через «якщо врешті буде так, як я хочу». Цей приклад демонструє вдалий адаптацію з повним збереженням експресивності.

Стилістичний баланс витримано точно.

У подальшому фрагменті з'являється ціла серія триад - типового риторичного прийому, яким часто користується Тетчер:

“We Conservatives hate unemployment, we hate inflation, and we hate the deficit” [39].

Трикратне повторення дієслова «hate» створює анафору, яка посилює емоційний вплив і підкреслює чіткість політичної позиції. У перекладі:

«Ми, консерватори, ненавидимо безробіття, ненавидимо інфляцію і ненавидимо дефіцит» (Додаток А).

Перекладач зберігає повтор дієслова «ненавидимо» - це вдале рішення, яке передає ритм, експресію і переконливість висловлювання. Вибір слова «ненавидимо» відповідає інтенсивності «hate», тож експресивна сила не втрачається.

Ще один приклад, де промовець використовує гротескну гіперболу:

“Inflation is the parent of unemployment and the unseen robber of those who have saved” [39].

Це метафоричне речення ускладнене: персоніфікація інфляції як «батька безробіття» та невидимого грабіжника створює емоційно насичену, яскраву картину. У перекладі:

«Інфляція - це мати безробіття та невидимий грабіжник тих, хто заощаджує» (Додаток А).

Перекладач обирає фемінізацію образу («мати» замість «parent»), що цікаво - з одного боку, це адаптація під український мовний контекст, де інфляція - фемінітив, з іншого - трохи змінює символічне навантаження. Загалом, цей варіант - частково вдалий: образність збережено, хоч і з дещо зміненими акцентами. Важливо, що метафоричне наповнення не втрачено.

Отже, ми бачимо широкую палітру експресивних засобів: епітети, підсилювачі, анафори, риторичні висловлювання та інтонаційні прийоми, які разом створюють впізнаваний стиль Маргарет Тетчер - лаконічний, емоційний, іронічний, але водночас змістовно насичений. Переклад на українську мову загалом передає зміст, але у значній частині випадків спостерігається зниження експресивності, зокрема за рахунок згладжування метафор, редукування градацій, або нейтралізації підсилювачів. Основні перекладацькі стратегії - модуляція, часткова адаптація, іноді - дослівний переклад із компенсацією.

Вінстон Черчилль (1874-1965) - британський політик, державний діяч, письменник і прем'єр-міністр Великої Британії під час Другої світової війни (1940-1945, 1951-1955). Відомий своїм красномовством, рішучістю та лідерством у боротьбі проти нацизму. Лауреат Нобелівської премії з літератури (1953) за мемуари. Зіграв ключову роль у світовій історії як символ опору та мужності [14].

На прикладі його промови «Ми будемо битися на пляжах» [17], ми проаналізуємо які засоби експресивності застосовувалися та які перекладацькі стратегії було використано. У цій промові Черчилль закликає британців до стійкості та боротьби проти нацистської агресії.

Початок фрагмента, в якому Черчилль зазначає:

“There has never been a period in all these long centuries of which we boast when an absolute guarantee against invasion, still less against serious raids, could have been given to our people” [17].

Переклад:

«Ніколи не було періоду у всі ці довгі століття, якими ми хвалимось, коли абсолютна гарантія проти вторгнення, ще менше від серйозних набігів, могла б бути даною нашому народу» [17].

Тут Черчилль використовує техніку порівняння і ретроспективного аналізу, зазначаючи, що немає жодного періоду, коли можна було б на 100% гарантувати захист від ворога. Цей аргумент розвивається через концепцію вічної загрози. Перекладач чудово зберігає смислову напругу, однак використання "хвалимось" звучить трохи менш емоційно, ніж у оригіналі, де ми чуємо значно більший акцент на пишноті англійської імперії.

Далі, Черчилль відзначає загрозу від Наполеона:

“In the days of Napoleon, of which I was speaking just now, the same wind which would have carried his transports across the Channel might have driven away the blockading fleet” [17].

Переклад:

«За часів Наполеона, про які я зараз говорив, той самий вітер, який би перевозив його транспорти через Ла-Манш, міг би відігнати блокаду флоту» [17].

Цей приклад знову використовує порівняння між минулим і теперішнім, що підсилює ідею непередбачуваності загроз. У перекладі відтворена не тільки історична точність, а й переконливість. Однак заміна «blockading fleet» на «блокаду флоту» може бути не зовсім точною, оскільки оригінальний вираз наголошує на функції, тобто на тому, що саме цей флот і був створений для блокади.

Черчилль звертається до можливих завтра й нових методів агресії, використовуючи вирази на зразок:

“We are assured that novel methods will be adopted, and when we see the originality of malice, the ingenuity of aggression, which our enemy displays, we may certainly prepare ourselves for every kind of novel stratagem and every kind of brutal and treacherous manœuvre” [17].

Переклад:

«Ми впевнені, що нові методи будуть прийняті, і коли ми побачимо оригінальність злоби, винахідливості агресії, яку проявляє наш ворог, ми, безумовно, можемо підготуватися до будь-якої романової стратагеми та до будь-якого жорстокого та підступного маневру» [17].

Черчилль створює відчуття неперервної еволюції ворога, що постійно змінює свої стратегії. В українському перекладі використано високий стиль та міцний тон для підкреслення серйозності загрози. Текст перекладу зберігає емоційну насиченість, хоча заміна «originality of malice» на «оригінальність злоби» може здатися надмірно буквальним перекладом; більш підходить слово «підступність», яке не втрачає глибини задуму. Висловлювання Черчилля про боротьбу та стійкість є основним стрижнем цієї частини промови. Зокрема:

“We shall fight in France, we shall fight on the seas and oceans, we shall fight with growing confidence and growing strength in the air, we shall defend our island, whatever the cost may be” [17].

Переклад:

«Ми будемо битися у Франції, ми будемо боротися на морях і океанах, ми будемо битися зі зростаючою впевненістю і зростаючою силою в повітрі, ми будемо захищати наш острів, якою б не була ціна» [17].

Цей уривок є символом непохитної рішучості. Черчилль тут застосовує повтор та групування дієслів «we shall fight» для створення враження безперервної боротьби. В українському перекладі це точно передано, хоча фраза «якою б не була ціна» звучить дещо менш емоційно, ніж оригінальне “whatever the cost may be”. Можна було б використати «не зважаючи на жодну ціну» для підвищення риторичної сили.

У фінальних рядках Черчилль апелює до глобальної справедливості:

“We shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender” [17].

Переклад:

«Ми будемо битися на узбережжях, ми будемо битися в портах, на суші, ми будемо битися в полях і на вулицях, ми будемо битися на пагорбах; ми ніколи не здамося» [17].

Черчилль, використовуючи повторення, створює відчуття безмежної рішучості та безумовної віри в перемогу. У перекладі чудово збережено мотив боротьби до кінця, але заміна «landing grounds» на «порти, на суші» є неповною адаптацією, адже «landing grounds» містить більш конкретну військову локалізацію, яка в перекладі стала менш чіткою.

У цьому фрагменті Черчилль застосовує стилістичні прийоми, як-от повторення, контраст, риторичні питання, метафори та заклики до обов'язку. Перекладачі, зберігаючи загальний емоційний тон і ритм, іноді використовували легкі адаптації для кращого звучання в українському контексті, хоча в деяких випадках можна було б надати більшу емоційну точність через лексичні варіації.

Аби підсумувати застосування засобів експресивності, проведемо кількісний аналіз, який можемо побачити на (рис. 2.1).

Рис. 2.1 - Кількісний аналіз застосування засобів експресивності на прикладі промов Маргарет Тетчер та Вінстона Черчилля

На (рис. 2.1) проаналізовано всі засоби експресивності, які зустрічалися протягом двох промов. Як ми бачимо на діаграмі найменше застосовано фонетичних засобів (3 штуки), на другому місці синтаксичні засоби (5 штук), а перше місце по використанню посідають лексичні та стилістичні засоби (7 і 6 штук відповідно).

А тепер розглянемо завдяки (табл. 2.1) кількісний аналіз перекладацьких стратегій, які було використано протягом двох промов.

Таблиця 2.1

Співвідношення кількості перекладацьких стратегій у двох виступах

Стратегія Кількість Відсоткове співвідношення, %

Загальна кількість 14 100

Адаптація 5 35,71

Дослівний переклад 3 21,43

Компенсація 3 21,43

Модуляція 3 21,43

Як ми можемо бачити з даних таблиці, найбільше перекладачами використовується адаптація (35,71%), в той час як дослівний переклад, компенсація та модуляція використовуються однаково (21,43%).

2.2 Розгляд засобів експресивності та їх перекладу українською мовою в текстах виступів Бориса Джонсона та Ріші Сунака

Борис Джонсон - британський політик, колишній прем'єр-міністр Великої Британії (з 2019 по 2022 рік). Він відомий своєю ексцентричною особистістю, харизмою та яскравими висловлюваннями. Джонсон був лідером Консервативної партії і відіграв ключову роль у процесі виходу Великої Британії з ЄС (Brexit). Раніше він обіймав посади мера Лондона (2008-2016) та міністра закордонних справ (2016-2018). Його прем'єрство було складним через пандемію COVID-19 та політичні кризи, пов'язані з Брекситом і внутрішніми конфліктами в партії [13]. На прикладі його промови перед Верховною Радою України (3 травня 2022 року) [9, 27], ми проаналізуємо які засоби експресивності застосовувалися та які перекладацькі стратегії було використано. У цьому виступі Джонсон висловлює підтримку Україні у боротьбі проти російської агресії.

Фрагмент оригіналу:

"I have never tried to block anyone's way, never tried to hinder, to stop, to delay, to discourage any man or woman from following their chosen path" [27].

Переклад:

«Я ніколи не намагався комусь завадити, ніколи не прагнув зупинити, затримати чи відмовити чоловіка чи жінку йти своїм шляхом» [9].

У цьому реченні використано синтаксичний паралелізм («never tried to hinder, to stop, to delay, to discourage»), що створює ритмічну й емоційно насичену побудову, підкреслюючи принциповість позиції. Така стилістика посилює переконливість висловлювання.

Перекладач зберіг загальну структуру повторів («ніколи не...», «зупинити, затримати...») і тим самим передав ритм та наголос на постійному запереченні. Проте у варіанті «відмовити» зникла точність - англійське «discourage» має значення «знеохочувати», що передає не формальну заборону, а емоційно-психологічну дію. Таким чином, частково втрачено емоційно-оцінний відтінок.

Фрагмент оригіналу:

"Being Prime Minister is a lonely job. In a sense, it ought to be - you cannot lead from the crowd" [27].

Переклад:

«Прем'єр-міністрові самотньо. У певному сенсі так і повинно бути - не можна вести за собою, якщо ти у натовпі» [9].

У першому реченні використано лаконізм і категоричність: "Being Prime Minister is a lonely job." - коротка, проста структура, що створює ефект щирого зізнання. В англійській версії слово "lonely" має як буквальне, так і символічне навантаження - самотність не лише фізична, а й моральна, емоційна, екзистенційна. Перекладач передає його як «самотньо», що є точним, але втрачає деяку вагу емоційного забарвлення, особливо в контексті професійного обов'язку.

Фраза "In a sense, it ought to be" - це м'яка модальність, яка водночас виправдовує стан самотності та натякає на його неминучість. Переклад: «У певному сенсі так і повинно бути» - адекватно передає зміст, але дещо нівелює інтонацію співчуття й внутрішнього прийняття, яка є в оригіналі завдяки інтонаційному розриву після «in a sense».

Особливу увагу заслуговує друга частина: "you cannot lead from the crowd." Тут маємо метафору, що протиставляє «crowd» як символ масовості, підлеглості, і «lead» - як ознаку ініціативності, одининості. Цей образ має сильне символічне навантаження: лідер - це не той, хто в натовпі, а той, хто попереду. Переклад: «не можна вести за собою, якщо ти у натовпі» - точний і стилістично вдалий. Збережено і метафору, і контраст між лідерством і масовістю.

Фрагмент оригіналу:

"It is not this Government which has determined the pace of change; it is the pace of change which has determined this Government" [27].

Переклад:

«Темпи змін визначила не ця Уряд, темпи змін визначили цей Уряд» [9].

Це речення - яскравий приклад синтаксичного паралелізму та інверсії, що надає вислову афористичності. Повтор конструкції "it is... which has..." - дзеркальне розташування елементів, що підсилює значущість і драматичність твердження.

У перекладі частково збережено структурну симетрію: «Темпи змін визначила не ця Уряд, темпи змін визначили цей Уряд.» Втім, спостерігається граматична помилка - слід «ця уряд» у правильній формі замінити на «цей уряд», бо слово «уряд» - чоловічого роду.

Також оригінальна побудова з інверсією та риторичним ефектом у перекладі звучить менш елегантно. Англійський варіант звучить майже як політичне гасло - чітко, енергійно, з логічним наголосом на «pace of change». Переклад цього не відтворює повною мірою - особливо через повтор того самого формулювання без жодної ритмічної варіації.

Фрагмент оригіналу:

"The British people are never slow to give credit where credit is due" [27].

Переклад:

«Британці ніколи не забаряться віддати належне там, де це заслужено» [9].

Це речення містить вираз "never slow to give credit where credit is due", що є стійким виразом у англійській мові і означає, що люди, якщо заслуга справедлива, охоче її визнають.

У перекладі «ніколи не забаряться віддати належне» - тут використано український аналог "не забаряться", що адекватно передає відсутність вагань чи сумнівів при визнанні заслуг. Це також відповідає і семантичному змісту оригіналу, і типові формулюванням української мови.

Переклад влучно зберігає основний стиль і емоційний підтекст оригіналу. Вираз «ніколи не забаряться» має більш інтонаційне звучання у порівнянні з англійським "never slow", що може бути важливою стилістичною відмінністю, оскільки акцент на затримці в перекладі посилює саму ідею беззаперечного визнання заслуг.

Ріші Сунак - британський політик, прем'єр-міністр Великої Британії з 2022 по 2024 роки. Член Консервативної партії, він став першим прем'єр-міністром індійського походження та найбагатшою людиною в британському уряді. До цього займав посаду канцлера казначейства, де відіграв ключову роль у реагуванні на економічні виклики, пов'язані з пандемією COVID-19. Сунак є прихильником ліберальних економічних реформ і прагне вирішити питання інфляції, податків і енергетичної безпеки у Великій Британії [20].

На прикладі його промови у Верховній Раді України (12 січня 2024 року) [3, 40], ми проаналізуємо які засоби експресивності застосовувалися та які перекладацькі стратегії було використано. У цьому виступі Ріші Сунак висловлює підтримку Україні в її боротьбі за свободу та демократію.

Оригінал:

"I've come from the world's oldest Parliament to address the world's bravest. And it is an honour to do so" [40].

Експресивні засоби:

1. Порівняння («the world's oldest Parliament» vs. «the world's bravest») - підсилює контраст між двома націями і створює урочисту рамку для промови.
2. Інверсія в структурі «to address the world's bravest» створює риторичну піднесеність.
3. Інтенсифікатор «the world's bravest» - гіперболізована оцінка, яка підкреслює мужність адресата.
4. Підсилювач «it is an honour» - формулювання поваги й піднесення.

Переклад:

«Я прийшов з найстарішого парламенту світу, щоб звернутися до найхоробріших людей на світі. І це для мене честь» [3].

Тут дослівний переклад із незначною адаптацією. Переклад зберіг більшість експресивних засобів. Порівняння («найстаріший парламент» - «найхоробріші люди») передано адекватно. Підсилювач «найхоробріші» збережений як «найхоробріших людей», що зберігає гіперболу. Інверсія в українській не така помітна, але синтаксис залишає піднесений стиль. Загалом, експресивність збережено, рішення перекладача можна вважати вдалим.

Оригінал:

"Every parliamentarian serving in a democratically elected chamber treasures the ideal of freedom. Your courage is defending it" [40].

Експресивні засоби:

1. Лексичне повторення - паралель між «parliamentarian», «democratically elected chamber» і «ideal of freedom» створює урочистість і логічне посилення.
2. Інверсія - «Your courage is defending it» замість нейтрального «It is your courage that defends it» - виразна, акцентована конструкція.
3. Інтенсифікатор - «treasures» передає високу оцінку (не просто «цінує», а «дорожить» ідеалом свободи).

Переклад:

«Кожен парламентарій, який служить у демократично обраній палаті, цінує ідеал свободи. Ваша мужність її захищає» [3].

Тут дослівний переклад із частковою модуляцією. Слово «treasures» передано нейтральним «цінує», що знижує емоційне забарвлення. Тут доречною була б лексема «високо цінує» або «дорожить». Експресивність збережена частково, перекладацьке рішення - частково невдале через стилістичне згладжування та граматичну похибку.

Оригінал:

"Even as the enemy came within 20 kilometers of this chamber. With many of you personally targeted, you refused to be daunted, you continued to sit and do your duty, as you have done throughout this war" [40].

Експресивні засоби:

1. Гіпербола - «enemy came within 20 kilometers» створює відчуття безпосередньої небезпеки.
2. Еліпсис у першому реченні (неповна структура) - посилює драматичний ефект.
3. Паралелізм - «you refused... you continued... you have done...» підкреслює стійкість.
4. Наказовий тон (через активні дієслова у формі минулого часу) - створює ритм впевненості та поваги.

Переклад:

«Навіть коли ворог підійшов на відстань 20 кілометрів від цієї палати. Багато з вас стали цілями для нападів, але ви не далися злякати, ви продовжували сидіти та виконувати свій обов'язок, як робили це протягом цієї війни» [3].

Тут дослівний переклад з адаптацією. Перекладач зберіг гіперболу та еліпсис - перше речення лишилося коротким і виразним. Активні дієслова («не далися злякати», «продовжували сидіти») передають рішучість, хоча «не далися злякати» - це калька і звучить менш природно, ніж, скажімо, «не злякались».

Паралелізм частково збережено, але втрачено ритмічність через громіздкість.

Експресивність збережена частково, перекладацьке рішення помірно вдале, з деякими стилістичними втратами.

Оригінал:

"Because this is the way you express your sovereignty and independence for which your people are prepared to sacrifice everything" [40].

Експресивні засоби:

1. Інтенсифікатор - «prepared to sacrifice everything» максимально підсилює ідею відданості.
2. Епітети - «sovereignty and independence» тут не описані прямо, але контекстно піднесені як найвища цінність.
3. Підсилювач - everything підкреслює масштаб жертви.
4. Інтонація - конструкція речення налаштована на урочистий, піднесений тон.

Переклад:

«тому що саме так ви висловлюєте свою суверенність і незалежність, за які ваш народ готовий пожертвувати всім» [3].

Тут дослівний переклад з частковою адаптацією. Фраза «готовий пожертвувати всім» - вдалий переклад, що зберігає експресивність оригіналу. Збережена граматична структура та інтонаційний пафос.

Оригінал:

"This is where you are keeping alive the cause of democracy alive in the face of the greatest threat we have faced in this century" [40].

Експресивні засоби:

1. Лексичне повторення - «keeping alive the cause of democracy alive» - навмисне дублювання для емоційної насиченості (риторичний ефект).
2. Гіпербола - «the greatest threat we have faced in this century» - максимальне драматизування.
3. Підсилювачі - keeping alive, greatest threat.
4. Інверсія - акцент на this is where, що посилює значення місця дії.

Переклад:

«Тут ви тримаєте живою справу демократії, незважаючи на найбільшу загрозу, з якою ми стикаємось у цьому столітті» [3].

Тут модуляція з частковою компенсацією. Перекладено вдало: передано урочисту інтонацію, збережено гіперболу («найбільша загроза»), хоча лексичне повторення «alive» в оригіналі було знівельоване - у перекладі використано лише один раз «тримати живою». Це трохи зменшує риторичну силу. Експресивність збережена частково, переклад переважно вдалий.

Оригінал:

“President Zelenskyi! You are an inspiration, and I am proud to call you a friend” [40].

Експресивні засоби:

1. Інтенсивний синонім - inspiration - надзвичайно позитивна оцінка.
2. Підсилювач - proud - емоційне забарвлення, висока особиста оцінка.
3. Інтонація - пряме звернення створює емоційний контакт із адресатом.

Переклад:

«Пане Президенте Зеленський! Ви - натхнення, і я гордий, що можу називати вас другом» [3].

Тут адаптація з частковим дослівним перекладом. Збережено звернення, експресивність передано лексемами «натхнення» і «гордий».

Переклад максимально наближений до оригіналу з адаптацією до українських норм звертання. Експресивність збережена повністю, переклад вдалий.

Аби підсумувати застосування засобів експресивності, проведемо кількісний аналіз, який можемо побачити на (рис. 2.2).

Рис. 2.2 - Кількісний аналіз застосованих засобів експресивності на прикладі промов Бориса Джонсона та Ріші Сунака

На (рис. 2.2) проаналізовано всі засоби експресивності, які зустрічалися протягом двох промов. Як ми бачимо на діаграмі найменше застосовано фонетичних засобів (4 штуки), на другому місці синтаксичні засоби (6 штук), а перше місце по використанню посідають лексичні та стилістичні засоби (10 і 10 штук відповідно).

А тепер розглянемо завдяки (табл. 2.2) кількісний аналіз перекладацьких стратегій, які було використано протягом двох промов.

Таблиця 2.2

Співвідношення кількості перекладацьких стратегій у двох виступах

Стратегія Кількість Відсоткове співвідношення, %

Загальна кількість 16 100

Адаптація 6 37,5

Дослівний переклад 6 37,5

Компенсація 1 6,25

Модуляція 3 18,75

Як ми можемо бачити з даних таблиці, найбільше перекладачами використовується адаптація та дослівний переклад (37,5%), в той час найменше застосовується компенсація (6,25%).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Промови Маргарет Тетчер та Вінстона Черчилля є яскравими прикладами використання експресивних мовних засобів. Переклад їхніх промов українською мовою виявив певні труднощі в збереженні всіх нюансів експресивності оригіналів, оскільки частина емоційної виразності була знижена через модуляцію, адаптацію або використання нейтральніших варіантів. Проте, загалом перекладачі змогли зберегти основний зміст і ритмічну напругу, хоча в деяких випадках можливі покращення для кращого передавання емоційної сили. Використані перекладацькі стратегії, такі як адаптація, компенсація та модуляція, зумовлені необхідністю зберегти баланс між точністю передачі змісту і емоційним впливом, що є важливим аспектом при перекладі політичних текстів.

У підсумку, аналіз промов Бориса Джонсона та Ріші Сунака показав різноманітність експресивних засобів, які підсилюють емоційну та риторичну силу їхніх висловлювань. Перекладацькі стратегії, зокрема дослівний переклад та адаптація, в більшості випадків зберігають експресивність оригіналів, хоча в окремих випадках деякі стилістичні нюанси були втрачені або ослаблені. Кількісний аналіз також показав, що найчастіше використовуються адаптація і дослівний переклад, що дозволяє максимально зберігати зміст і емоційне забарвлення виступів.

ВИСНОВКИ

1. У промовах Бориса Джонсона та Ріші Сунака, а також у промовах Маргарет Тетчер і Вінстона Черчилля, використовуються численні експресивні засоби для посилення емоційного впливу на слухачів. Це включає порівняння, метафори, гіперболи та паралелізм, що додають риторичної сили і допомагають підкреслити важливість або драматизм ситуацій. Наприклад, Джонсон і Сунак використовують контрасти між країнами або народами, в той час як Черчилль застосовує гіперболи для підсилення рішучості та патріотизму.

2. Аналіз показує, що в перекладі були застосовані різні стратегії для передачі як змісту, так і емоційної насиченості оригіналу. Дослівний переклад та адаптація стали найпоширенішими стратегіями, оскільки вони дозволяють зберігати основний зміст та інтонаційну структуру, при цьому іноді коригуючи культурні чи мовні особливості.

Однак компенсація використовується рідше, що може бути ознакою того, що для українських перекладачів найбільше важливо зберігати загальний стиль і емоційне забарвлення оригіналу, навіть якщо іноді потрібно жертвувати точністю виразів або мовними нюансами.

3. Незважаючи на намагання зберегти експресивність, у деяких місцях були помічені втрати у передачі емоційного забарвлення. Наприклад, у перекладах Джонсона втрачається частина інтенсивності через використання менш емоційних слів. Також є невеликі стилістичні втрати через структуру або використання менш природних фраз.

Отже, тексти промов виявляють різноманітність стилістичних та риторичних прийомів, які служать для створення враження рішучості, підтримки, патріотизму та впевненості. Переклад цих промов зберігає основні елементи, але водночас вимагає адаптації до культурних і мовних особливостей української аудиторії. Втрати експресивності можуть бути неминучими, але перекладачі намагаються компенсувати їх за допомогою ретельної вибірки лексики та стилістичних прийомів.

РЕЗЮМЕ

Стрельська Ірина Олексіївна. Засоби експресивності в текстах виступів британських політиків та особливості їх перекладу українською мовою.

Курсова робота присвячена актуальній темі перекладу політичних промов та застосуванню в них засобів експресивності.

Проаналізовано особливості перекладу засобів експресивності на основі чотирьох промов британських політиків. У висновках розглянута

можлива відмінність між сучасниками та історичними діями.

Проведено аналіз поняття "експресивність" та "емоційність". Виявлено відмінності експресивності, емоційності та емотивності. Розписано різні види засобів експресивності. Визначено види перекладацьких стратегій. На основі промов Бориса Джонсона, Ріші Сунака, Маргарет Тетчер та Вінстона Черчилля показано застосування засобів експресивності та особливості їх перекладу українською мовою.

Ключові слова: засоби експресивності, емоційність, емотивність, перекладацькі стратегії, Борис Джонсон, Ріші Сунак, Вінстон Черчилль, Маргарет Тетчер.

ABSTRACT

Iryna Strzhelska. Expressive means in the speeches of british politicians and the specifics of their translation into ukrainian

The course work is dedicated to the relevant topic of translating political speeches and the use of expressive means within them.

The study analyzes the specifics of translating expressive means based on four speeches by British politicians. The conclusions explore potential differences between contemporary figures and historical leaders.

The concepts of "expressiveness" and "emotionality" are examined. A distinction is made between expressiveness, emotionality, and emotiveness.

Various types of expressive means are outlined. Translation strategies are identified. Based on the speeches of Boris Johnson, Rishi Sunak, Margaret Thatcher, and Winston Churchill, the use of expressive means and the specifics of their translation into Ukrainian are demonstrated.

Keywords: expressive means, emotionality, emotiveness, translation strategies, Boris Johnson, Rishi Sunak, Winston Churchill, Margaret Thatcher.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баюн К. Й. Експресивність як мовна та мовленнєва категорія. Вісник Житомирського державного університету. 2015. No 2.
2. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія [Текст] / Н. І. Бойко. - Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. - 552 с.
3. Виступ Прем'єр-міністра Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії Ріші Сунака у Верховній Раді України, 12 січня 2024 року. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/245557.html> (дата звернення: 15.05.2025).
4. Дядюра Г., Колесник Д. Засоби експресивності в наукових текстах.
5. Емотивна функція мови. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/63065/1/Емотивна%20функція.pdf#:~:text=Під%20емоційністю%20розуміється%20психологічна%20характеристика,у%20мовної%20особистості%20відпо відні%20емоції> (дата звернення: 14.05.2025).
6. Емотивні механізми сучасних публіцистичних текстів. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10280#:~:text=образними%20емоційно,лексичні:%20добір%20синонімів> (дата звернення: 14.05.2025).
7. Емотивні механізми сучасних публіцистичних текстів. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10280#:~:text=образними%20емоційно,лексичні:%20добір%20синонімів> (дата звернення: 14.05.2025).
8. Пільгуй Н. Проблеми перекладу засобів логічної експресивності в англомовних науково-технічних текстах різних сфер. Закарпатські філологічні студії. Т. 2, No 20.
9. Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон звернувся до Верховної Ради України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/222455.html> (дата звернення: 15.05.2025).
10. СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ (на прикладі твору англійського письменника Артура Хейлі «Політ у небезпеку»). URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/18/39.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
11. Трактатування еліпсису у сучасній лінгвістиці. Електронна бібліотека Житомирського державного університету вітає вас! - Електронна бібліотека Житомирського державного університету. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16485/1/Трактатування%20еліпсису%20у%20сучасній%20лінгвістиці.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
12. Учасники проєктів Вікімедіа. Білл Клінтон - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Білл_Клінтон (дата звернення: 14.05.2025).
13. Учасники проєктів Вікімедіа. Борис джонсон - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Борис_Джонсон (дата звернення: 14.05.2025).
14. Учасники проєктів Вікімедіа. Вінстон черчилль - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вінстон_Черчилль (дата звернення: 14.05.2025).
15. Учасники проєктів Вікімедіа. Маргарет тетчер - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Маргарет_Тетчер (дата звернення: 14.05.2025).
16. Учасники проєктів Вікімедіа. Мартін лютер кінг - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мартін_Лютер_Кінг (дата звернення: 14.05.2025).
17. Учасники проєктів Вікімедіа. Ми будемо битися на пляжах - Вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ми_будемо_битися_на_пляжах (дата звернення: 14.05.2025).
18. Учасники проєктів Вікімедіа. Парцеляція (синтаксис) - Вікіпедія. Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Парцеляція_\(синтаксис\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Парцеляція_(синтаксис)) (дата звернення: 14.05.2025).
19. Учасники проєктів Вікімедіа. Просодія - вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Просодія> (дата звернення: 14.05.2025).
20. Учасники проєктів Вікімедіа. Ріші сунак - вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ріші_Сунак (дата звернення: 14.05.2025).
21. Шемуда М. Формування навичок вираження експресивності у процесі іншомовної комунікації. Теоретична і дидактична філологія. 2024. No 37.
22. Щетініна Л. В., Хвесик М. А. Інтенсифікація. Енциклопедія Сучасної України, Том 11. URL: <https://esu.com.ua/article-12399> (дата звернення: 14.05.2025).
23. Що таке алітерація? Приклади - dovidka.biz.ua. Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/shho-take-aliteratsiya-prikadi/> (дата звернення: 14.05.2025).
24. Що таке інверсія? Приклади - dovidka.biz.ua. Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/shho-take-inversiya-prikadi/> (дата звернення: 14.05.2025).
25. 19. Емоційність (експресивність) мовлення і засоби її досягнення. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/9317935/page:13/> (дата

звернення: 14.05.2025).

26. 2.1. Expressive means and stylistic devices Expressive means. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/5749529/page:5/> (дата звернення: 14.05.2025).

27. Address by the prime minister of great britain boris jonson to the verkhovna rada of ukraine. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://www.rada.gov.ua/en/news/News/top_news/222489.html (дата звернення: 14.05.2025).

28. America's national churchill museum | winston churchill's iron curtain speech, fulton, MO. America's National Churchill Museum | Winston Churchill Museum in Fulton, MO. URL: <https://www.nationalchurchillmuseum.org/sinews-of-peace-iron-curtain-speech.html#:~:text=From%20Stettin%20in%20the%20Baltic,these%20famous%20cities%20and> (дата звернення: 14.05.2025).

29. DSpace Repository :: Electronic Kyiv-Mohyla Academy Institutional Repository. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8d9ba1fa-b97f-4ff5-8df2-2bc7ca2b2d4b/content#:~:text=експресивність%20автори%20енциклопедії%20«Українська%20мова»:,Отже,%20експресивність%20надає%20мовленню,%20з> (дата звернення: 14.05.2025).

30. Editors of Merriam-Webster. 31 useful rhetorical devices. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/grammar/rhetorical-devices-list-examples> (дата звернення: 14.05.2025).

31. Expressive means (em) and stylistic devices (sd). StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/2915580/> (дата звернення: 14.05.2025).

32. Expressive vs. Receptive Language | TherapyWorks. TherapyWorks. URL: <https://therapyworks.com/blog/language-development/home-tips/expressive-vs-receptive-language/> (дата звернення: 14.05.2025).

33. Expressiveness and emotionality as linguistic notion. Liha-Pres. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/74/1357/3017-1?inline=1> (дата звернення: 14.05.2025).

34. Features of public communication: rhetorical skill and language manipulation. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_36.pdf (дата звернення: 14.05.2025).

35. NPR. Read Martin Luther King Jr.'s 'I Have a Dream' speech in its entirety. NPR. URL: <https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety#:~:text=There%20are%20those%20who%20are,gain%20lodging%20in%20the%20motels> (дата звернення: 14.05.2025).

36. Owji Z. Translation strategies: a review and comparison of theories.

37. PhilArchive: The Philosophy E-Print Archive. URL: <https://philarchive.org/archive/HAL-16#:~:text=Із%20цією%20метою%20експресивність%20проаналізовано,Продемонстровано%20інклюзивні%20відношення%20між> (дата звернення: 14.05.2025).

38. President john F. kennedy's inaugural address (1961). National Archives. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-john-f-kennedys-inaugural-address#:~:text=match%20at%20L216%20And%20so,,can%20do%20for%20your%20> (дата звернення: 14.05.2025).

39. The lady's not for turning - margaret thatcher 1980. World History for the Relaxed Historian. URL: https://www.emersonkent.com/speeches/the_lady_s_not_for_turning.htm (дата звернення: 14.05.2025).

40. The speech by the prime minister of the united kingdom of great britain and northern ireland rishi sunak in the verkhovna rada of ukraine, january 12, 2024. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://www.rada.gov.ua/en/news/News/top_news/245558.html (дата звернення: 14.05.2025).

41. Translating expressive language: some socio-cultural insights. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JT122/pdf_doc/03.pdf (дата звернення: 14.05.2025).

42. Vasylenko O. M., Khyzhun Y. V. Translation strategies in reproducing the expressive means of public political speech: peculiarities and techniques. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. No 21.

ДОДАТКИ

Додаток А

Самостійний переклад промови Маргарет Тетчер "Леді не розвертається", 1980 рік

Пане голову,

Пані та панове,

Більшість моїх колег по Кабінету розпочали свої виступи, віддаючи належну шану своїм молодшим міністрам. У 10-му номері [прем'єрської резиденції] я не маю молодших міністрів. Є лише Деніс [Тетчер] і я, і я не змогла б без нього обійтися. Проте мені дуже пощастило мати чудового заступника, який незмінно виявляє себе блискуче за будь-яких обставин - Віллі Вайтлоу.

На минулорічній партійній конференції я сказала, що завдання, яке поставив перед собою уряд - змінити національне мислення - є найсерйознішим викликом для будь-якої британської адміністрації після війни. Виклик - це завжди стимул. Цього тижня ми, консерватори, підбивали підсумки, обговорювали досягнення, невдачі та майбутні завдання, оскільки ми вступаємо в другий парламентський рік. Як ви, пане голову, зазначили, наші дебати були змістовними та конструктивними. Цей тиждень показав, що ми - партія, об'єднана спільною метою, стратегією і рішучістю. І, насправді, ми ще й добре ставимось одне до одного.

Коли мене просять дати детальний прогноз на найближчі місяці або роки, я згадую пораду Сема Ґолдвіна: «Ніколи не пророкуй, особливо про майбутнє».

(Переривання із залу) Нічого страшного, надворі дощ. Гадаю, вони хотіли зайти. Їх не можна звинувачувати - завжди краще там, де торі. І ви - а можливо й вони - очікуєте від мене сьогодні пояснення, як уряд бачить своє завдання і чому ми діємо саме так. Але перш ніж почати, дозвольте мені одразу сказати дещо.

Цього тижня у Брайтоні ми чимало чули про минулий тиждень у Блекпулі. Я ще дещо скажу про те дивне зібрання пізніше, але наразі лише одне:

Через те, що сталося на тій конференції, упродовж усіх наших обговорень цього тижня панувала підвищена усвідомленість: тепер, як ніколи, наш консервативний уряд має досягти успіху. Ми просто зобов'язані, бо тепер на кону стоїть ще більше, ніж деякі могли уявити.

Є багато справ, які потрібно зробити, щоб вивести нашу націю на шлях відновлення. І я маю на увазі не лише економічне відновлення, а й нову незалежність духу та жагу до досягнень.

Часто кажуть, що через наше минуле ми як народ очікуємо надто багато й ставимо собі надто високі цілі. Я ж цього не поділяю. Навпаки - мені здається, що упродовж усього мого політичного життя наші амбіції поступово звужувалися. Нашою відповіддю на розчарування стало не подовження кроку, а скорочення дистанції. Але маючи віру в себе і своє майбутнє, якою нацією ми можемо стати!

За перші сімнадцять місяців свого існування цей уряд заклав основи для відновлення. Ми прийняли великий обсяг законодавства, що не маємо наміру повторювати, бо не поділяємо соціалістичної фантазії, що досягнення вимірюється кількістю прийнятих законів. Але ми мали подолати

вражаючий бар'єр перешкод. Передусім, у своєму першому бюджеті Джеффри Хау відновив стимули для заохочення здібностей і винахідливості наших людей. Процвітання походить не від гучних економічних конференцій, а від безлічі вчинків особистої впевненості та самостійності. Під керівництвом Джеффри Британія повернула \$3,6 мільярда міжнародного боргу, накопиченого нашими попередниками. І значну частину ми повернули достроково. За останні 12 місяців Джеффри скасував валютний контроль, якого британські уряди уникали десятиліттями. Наші великі підприємства тепер вільні шукати можливості за кордоном. Це допоможе забезпечити наш рівень життя, коли Північноморська нафта вичерпається. Цей уряд думає про майбутнє.

Ми провели перші важливі зміни у трудовому законодавстві: усунули найгірші зловживання системи обов'язкового членства в профспілках, обмежили пікетування лише місцем роботи сторін конфлікту, а також заохотили таємне голосування.

Джим Прайор провів усі ці заходи за підтримки переважної більшості членів профспілок. Кіт Джозеф, Девід Гауелл, Джон Нотт і Норман Фаулер почали руйнувати монопольну владу націоналізованих галузей. Завдяки їм British Aerospace незабаром стане відкритою для приватних інвестицій. Монополія Поштової служби та British Telecommunications скорочується. Знято бар'єри для приватного виробництва електроенергії на продаж. Вперше націоналізовані галузі та державні служби можуть бути розслідувані Комісією з монополій - давно назріла реформа. Вільна конкуренція в автоперевезеннях обіцяє кращі умови для пасажирів. Майкл Хезелтайн надав мільйонам - так, мільйонам - мешканців муніципального житла право викупити власні домівки.

Це Ентоні Іден окреслив перед нами мету - «демократія власників майна». Але впродовж усього мого перебування на державній службі це було недосяжно для багатьох, кому відмовляли в праві на базову форму власності - будинок, у якому вони живуть.

Вони хотіли купити. Багато хто міг собі це дозволити. Але вони жили під юрисдикцією соціалістичної ради, яка не продавала і не вірила в незалежність, що надає власність. Тепер Майкл Хезелтайн дав їм змогу перетворити мрію на реальність. І все це - лише за сімнадцять місяців. Ліві досі з насолодою говорять про «смерть капіталізму». Ну що ж, якщо це смерть капіталізму - то що за чудова смерть! [39].